

Espantós, V. por *Espanyadís*, *espanyador*, *espanyar* bal. V. *espatllar* *Espanyar* 'forçar el pany', V. *pany* *Espanyoleta*, men., més aviat manllevat del fr. *espanolette* [1731] que de l'it. *spagnoletta* [c. 1800] *Espaordir*, V. por (mentrestant, *LleuresC*, 213, 254, 274) *Espapissar*, més aviat que una formació paral·lela al grup d'*espipellar* (*AlcM*), deu ser derivat de *pape(r)s* amb influència semàntica del dit grup: de fet molt sovint té el sentit d'escorcollar papers o escrits', i Grandó el defineix precisament «forfollar papers»¹⁰ (*Misc. Fabra*, 189) *Espapotar*, V. *espalpotar*

ESPARADRAP, del fr. *sparadrap* id. [1314], que sembla haver estat pres de l'it. *sparadrappo* [fi S. XVI, però seria molt anterior], compost de *sparare*¹⁵ 'esqueixar, partir pel mig' i *drappo* 'drap', perquè l'esparadrap s'aplica en tires tallades de llarg a llarg. □ 1.ª doc.: c. 1890, *AlcM*; Vogel, 1911, i eds. tardanes del Lab. Veg. DCEC (ESPARADRAPO).

Esparagol, V. *espluga* *Esparaments*, manllevat del cast. *aspavientos* (DCEC) si bé amb contaminació de *esparassismes*, deformació de *paroxismes* (V. aquest)

ESPARAVANY, 'malaltia de les extremitats inferiors del cavall', del mateix origen incert que el fr. ant. *esparvain*, oc. ant. *esparvanh*, cast. *esparaván*, it. *sparagagno* o *sparaguàgnolo*, probablement d'etimologia germànica, i relacionat amb el gòt. SPARWA, SPARWANS 'pardal', i els seus afins (ags. *spearwa*, angl. *sparrow*, etc.), per una comparació dels moviments convulsius de la bèstia atacada d'aquest mal amb l'agitació inquieta del pardal: potser d'un adjectiu gòtic *SPARWANEIS, -ANJIS, 'comparable a un pardal'; la variant cat. *esparverany* es deu a la influència del verb³⁵ *esparverar*, per la impressió d'esverament que fan els continus moviments de reculada de les potes de l'animal. □ 1.ª doc.: S. XIV.

«D'*esparvays*: *sparvays* nexen sots los guarres o un poc deval, amenant a vegades inflamens prop la vena magistral, que és dita fontanella, tiren aquí les humors continuadament per la vena demont dita, per la quall raon lo caval, com és huyat, resseca per forsa, e sdevén al caval axí com iardí» en la Cirurgia de Tederic, mostra que en dóna Griera (*BDC* XIX, 247):⁴⁵ sembla ser un ms. del S. XIV (contra el que ell diu no sembla pas mallorquí) i és traducció del text llatí del cirurgià català Tederic mort el 1276, autoritat de gran ressonància europea en el seu temps; podem imaginar que la forma baix-llatina usada per l'autor c. 1250 ja es basaria en una forma catalana semblant a aquesta.⁵⁰

Apareix després *sparavanys* c. 1500 en la valencià *Somni de Joan Joan* (*DAG.*), i *sparavany* en la Menescalía de Díez, de data semblant, *AlcM*; aquest recull la pronúncia *esparaváy* a Manacor i *asparaváy* a la Vall d'Aneu, mentre que *esparová* a Valldemossa, *esparvá* a Benassal i *esparavánt* a Artà són suspectes, quasi segur que deuen ser castellanismes de veterinari. Escrig (1851) registra *esparvall* que pot explicar-se com a etimologia popular (per això que diu Tederic «sots los

garres, un poc davall»)). En el Princ. la forma general sembla ser avui *esparverany*, que *AlcM* localitza en 6 pobles de Cerdanya, Garrotxa, Selva, B. Emp. i StaColQ. Belv. recollí una altra variant *esparverenc*, repetida per Lab. 1839 (definida «mal que 's fa a les cavalcadures en los genolls y sufrages»); és ben possible que sigui una forma autèntica (tot i que el *DAG.* i *Dfa.* només admeten *esparverany* i *esparavany*), però bé que amb terminació alterada: tinc nota que un anunci català de la pàgina agrícola de *La Publicidad* d'abril de 1917 ofería remeis contra l'*esparvereny* (que seria forma intermèdia).

En tot cas mereixen fe completa els autors de les cites següents, que ens confirmen *esparavany* com a viu a l'Ebre i *esparverany* a la Garrotxa: en l'exèrcit carlí de 1873, quan s'acosta la fi de la guerra: «els cavalls, el que gosava de la pell sencera es dolia de la plètora d'anys i de fàstic de la vida, amargada per los sobrossos, *esparveranys* i xacres de tota mena», *MVayreda* (*Carlinada* IX, p. 143); «una mula de dos anys, de bona raça i estampa, sense *esparavanys*», Bladé i Desumvila (*Benissanet*, p. 52).

En les llengües veïnes tenim *esparaván* en castellà, ben documentat des de la fi del S. XIII, amb variant *sparavanya* en *Vidal Mayor*, text aragonès de mJ. S. XIII; port. *esparavão* (< cast.?) ; oc. ant. *esparvanh* (documentat en un text gascò de princ. S. XIV, *Rom.* XI, 308);¹ fr. ant. *esparvain* [S. XIII, avui mal escrit *éparvin*]; it. *sparagagno*, etc. [c. 1590] i en formes alterades *spavènio*, *spavani*, ja en els Ss. XIII i XIV.

En el DCEC (II, 383a-384b) vaig estudiar de nou i a fons el problema etimològic, article que es pot veure per als detalls de la qüestió. La meua exposició de llavors és l'única que està al dia, i allí vaig aportar una renovació i demostració més completa de l'etimologia germànica, ja trobada essencialment per Schuchardt l'any 1905 (*An Mussafia*, 29-30). Res de nou no se n'ha dit des del meu estudi (l'art. del *FEW* XVII, 1962, 171, no aporta res de nou i més aviat queda endarrerit; entre altres raons per no haver pres coneixement del meu). Crec que ara basta haver completat la informació cat., i havent resumit a dalt les conclusions obtingudes, podem limitar-nos a remetre a aquell estudi.

¹ Avui en llengua d'oc no semblen haver-se conservat formes genuïnes, car la prov. *esparvin* i l'alpina *esprevin* són manifestos manlleus del francès. Mistral usa una vegada *espravant* (en rima) en *Mireio* (XI, 39.3), però és un mot que significa 'espant, pànic' («vers li pourtau de troupelado / s'engorgon, e per Arle escampon l'espravant») i en el *TdF* dóna aquesta i la forma *esparvant* com a marselleses i amb el caràcter de variants d'*esparvènt*=*espart*. Aparentment, doncs, sense relació amb el nom de la malura del cavall. Passat que —tenint en compte la impossibilitat d'explicar aquesta -r- i aquesta á partint de EXPAVENTARE— conjecturéssim que, per una metonímia fundada en l'aspecte d'esverat del cavall atacat d'*esparavanys*, es tractés d'un encruament, d'una supervivència de l'antic nom occità del gam cavallí, amb *esparvènt* 'espart'.